

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

6. ožujka 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Bilateralni ugovor o ulaganju koji su 1991. sklopile Kraljevina Nizozemska i Češka i Slovačka Federativna Republika i koji se i dalje primjenjuje između Kraljevine Nizozemske i Republike Slovačke – Odredba na temelju koje ulagatelj iz jedne ugovorne strane može pokrenuti postupak pred arbitražnim sudom u slučaju spora s drugom ugovornom stranom – Usklađenost s člancima 18., 267. i 344. UFEU-a – Pojam ‚suda‘ – Autonomija prava Unije”

U predmetu C-284/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka), odlukom od 3. ožujka 2016., koju je Sud zaprimio 23. svibnja 2016., u postupku

Slowakische Republik

protiv

Achmea BV,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, A. Tizzano (izvjestitelj), potpredsjednik, M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. Malenovský i E. Levits, predsjednici vijeća, E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M. Vilaras i E. Regan, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: K. Malacek, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 19. lipnja 2017.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Slowakische Republik, M. Burgstaller, *solicitor*, i K. Pörnbacher, *Rechtsanwalt*,
- za Achmea BV, M. Leijten, D. Maláčová, H. Bälz i R. Willer, *Rechtsanwälte*, i A. Marsman, *advocaat*,
- za njemačku vladu, T. Henze, u svojstvu agenta,
- za češku vladu, M. Smolek, J. Vlácil i M. Hedvábná, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: njemački

- za estonsku vladu, K. Kraavi-Käerdi i N. Grünberg, u svojstvu agenata,
- za vladu Helenske Republike, S. Charitaki, S. Papaioannou i G. Karipsiadis, u svojstvu agenata,
- za španjolsku vladu, S. Centeno Huerta i A. Rubio González, u svojstvu agenata,
- za francusku vladu, D. Colas i D. Segoin, u svojstvu agenata,
- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju S. Fiorentina, *avvocato dello Stato*,
- za ciparsku vladu, E. Symeonidou i E. Zachariadou, u svojstvu agenata,
- za latvijsku vladu, I. Kucina i G. Bambāne, u svojstvu agenata,
- za mađarsku vladu, M. Z. Fehér i G. Koós, u svojstvu agenata,
- za nizozemsku vladu, M. Bulterman i J. Langer, u svojstvu agenata,
- za austrijsku vladu, C. Pesendorfer i M. Klamert, u svojstvu agenata,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, L. Bosek, R. Szczęch i M. Cichomska, u svojstvu agenata,
- za rumunjsku vladu, R. H. Radu, u svojstvu agenta, uz asistenciju R. Mangu i E. Gane, *consilieri*,
- za finsku vladu, S. Hartikainen, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, T. Maxian Rusche, J. Baquero Cruz, L. Malferrari i F. Erlbacher, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 19. rujna 2017.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 18., 267. i 344. UFEU-a.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Slowakische Republik (Slovačka Republika) i društva Achmea BV o arbitražnoj odluci od 7. prosinca 2012. koju je donio arbitražni sud predviđen ugovorom o uzajamnom poticanju i zaštiti ulaganja između Kraljevine Nizozemske i Češke i Slovačke Federativne Republike (u daljnjem tekstu: BIT).

Pravni okvir

BIT

- 3 BIT, koji je sklopljen 1991., stupio je na snagu 1. siječnja 1992. U skladu s njegovim člankom 3. stavkom 1., ugovorne strane obvezale su se osigurati pošteno i pravedno postupanje u odnosu na ulaganja ulagatelja druge ugovorne strane kao i to da nepravednim ili diskriminacijskim mjerama neće sprečavati upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili prodaju tih investicija. U skladu s člankom 4.

BIT-a, svaka ugovorna strana jamči slobodan prijenos plaćanja u pogledu ulaganja, među ostalim, dobiti, kamata i dividendi, bez ograničenja i neopravdanog odgađanja te u slobodno konvertibilnoj valuti.

4 Članak 8. tog ugovora propisuje:

„1. Svaki spor između jedne ugovorne strane i ulagatelja druge ugovorne strane koji se odnosi na ulaganje tog ulagatelja rješava se, ako je moguće, sporazumno.

2. Svaka ugovorna strana ovim ugovorom pristaje na to da se spor u smislu stavka 1. ovog članka uputi arbitražnom sudu ako se nije riješio sporazumno u roku od šest mjeseci nakon dana na koji je jedna od stranaka u sporu zatražila da ga se sporazumno riješi.

3. Arbitražni sud iz stavka 2. ovog članka osniva se za svaki pojedinačni slučaj na sljedeći način: svaka stranka u sporu imenuje jednog arbitra te dva tako izabrana arbitra zajedno kao trećeg arbitra biraju državljanina treće zemlje, koji postaje predsjednik suda. Svaka stranka u sporu imenuje svojeg arbitra unutar dva mjeseca od dana na koji je ulagatelj obavijestio drugu ugovornu stranu o svojoj odluci da uputi spor arbitražnom sudu, a predsjednik se imenuje unutar tri mjeseca od istog dana.

4. Ako se imenovanje ne obavi unutar gore navedenih rokova, svaka stranka u sporu može pozvati predsjednika Arbitražnog instituta Stockholmske trgovačke komore da obavi potrebna imenovanja. Ako je predsjednik državljanin jedne od ugovornih strana ili ako je spriječen u obavljanju navedene funkcije iz drugih razloga, poziva se potpredsjednik da obavi potrebna imenovanja. Ako je potpredsjednik državljanin jedne od ugovornih strana ili ako je također spriječen u obavljanju navedene funkcije, poziva se najstariji član Arbitražnog instituta koji nema državljanstvo jedne od ugovornih strana da obavi potrebna imenovanja.

5. Arbitražni sud utvrđuje vlastita pravila postupka u skladu s arbitražnim pravilima Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL).

6. Arbitražni sud primjenjuje pravna pravila, uzimajući u obzir osobito, ali ne isključivo:

- pravo predmetne ugovorne strane koje je na snazi;
- odredbe ovog ugovora i svakog drugog mjerodavnog ugovora između ugovornih strana;
- odredbe posebnih ugovora koji se odnose na ulaganje;
- opća načela međunarodnog prava.

7. Sud odlučuje većinom glasova; njegova je odluka konačna i obvezujuća za stranke u sporu.”
[neslužbeni prijevod]

Njemačko pravo

- 5 Na temelju članka 1059. stavka 2. Zivilprozessordnung (Zakon o građanskom postupku), arbitražna odluka može se poništiti samo ako je utvrđeno da postoji jedan od razloga iz te odredbe, među koje se ubrajaju ništetnost arbitražnog sporazuma na temelju prava kojem su ga stranke podvrgnule te protivnost priznavanja ili izvršenja arbitražne odluke javnom poretku.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 6 Slovačka Republika je 1. siječnja 1993., kao nasljednica Češke i Slovačke Federativne Republike, naslijedila prava i obveze te potonje države na temelju BIT-a te je 1. svibnja 2004. pristupila Europskoj uniji.
- 7 U okviru reforme svojeg zdravstvenog sustava Slovačka Republika tijekom 2004. otvorila je slovačko tržište nacionalnim gospodarskim subjektima i onima iz drugih država koji nude usluge privatnog zdravstvenog osiguranja. Društvo Achmea, poduzetnik koji pripada nizozemskoj grupi osiguravatelja, nakon što je dobilo odobrenje kao tijelo za zdravstveno osiguranje, osnovalo je u Slovačkoj društvo kćer u koje je uložilo kapital i posredstvom kojeg je na slovačkom tržištu nudilo usluge privatnog zdravstvenog osiguranja.
- 8 Slovačka Republika tijekom 2006. djelomično je izmijenila odluku o liberalizaciji tržišta privatnog zdravstvenog osiguranja. Zakonom od 25. listopada 2007. osobito je zabranila raspodjelu dobiti od djelatnosti privatnog zdravstvenog osiguranja. Potom je, budući da je Ústavný súd Slovenskej republiky (Ustavni sud Slovačke Republike) presudom od 26. siječnja 2011. presudio da je ta zabrana protivna slovačkom Ustavu, Slovačka Republika zakonom koji je stupio na snagu 1. kolovoza 2011. ponovno odobrila predmetnu raspodjelu dobiti.
- 9 Smatrajući da mu je zakonodavnim mjerama Slovačke Republike nanesena šteta, društvo Achmea u listopadu 2008. protiv te države članice pokrenulo je arbitražni postupak u skladu s člankom 8. BIT-a.
- 10 S obzirom na to da je Frankfurt na Majni (Njemačka) odabran kao mjesto arbitraže, na predmetni arbitražni postupak primjenjuje se njemačko pravo.
- 11 U okviru tog arbitražnog postupka Slovačka Republika istaknula je prigovor nenadležnosti arbitražnog suda. S tim u vezi tvrdila je da zbog njezina pristupanja Uniji pokretanje postupka pred arbitražnim sudom, predviđeno člankom 8. stavkom 2. BIT-a, nije u skladu s pravom Unije. Djelomičnom arbitražnom odlukom od 26. listopada 2010. arbitražni sud odbio je taj prigovor. Zahtjevi za poništenje te odluke koje je njemačkim sudovima prvog stupnja i žalbenim sudovima podnijela Slovačka Republika nisu bili prihvaćeni.
- 12 Arbitražnom odlukom od 7. prosinca 2012. arbitražni sud naložio je Slovačkoj Republici da društvu Achmea isplati naknadu štete u iznosu glavnice od 22,1 milijun eura. Slovačka Republika podnijela je tužbu za poništenje te arbitražne odluke pred Oberlandesgerichtom Frankfurt am Mein (Visoki zemaljski sud u Frankfurtu na Majni, Njemačka). Nakon što je taj sud odlučio odbiti tu tužbu, Slovačka Republika podnijela je žalbu protiv te odluke pred Bundesgerichtshofom (Savezni vrhovni sud, Njemačka).
- 13 Sud koji je uputio zahtjev podsjeća da je od pristupanja Slovačke Republike Uniji 1. svibnja 2004. BIT ugovor između država članica, tako da, u slučaju sukoba, odredbe prava Unije u području koje uređuju imaju prvenstvo pred odredbama BIT-a.
- 14 Republika Slovačka izrazila je sumnju u usklađenost arbitražne klauzule iz članka 8. BIT-a s člancima 18., 267. i 344. UFEU-a. Iako sud koji je uputio zahtjev ne dijeli tu sumnju, ipak je smatrao da je – s obzirom na to da Sud još nije odlučio o tim pitanjima te da su ona od velike važnosti zbog mnogobrojnih bilateralnih ugovora o ulaganju sa sličnom arbitražnom klauzulom koji su i dalje na snazi između država članica – Sudu bilo potrebno uputiti ovaj zahtjev za prethodnu odluku radi rješenja spora koji se pred njim vodi.
- 15 Sud koji je uputio zahtjev, kao prvo, sumnja u samu primjenjivost članka 344. UFEU-a. Prije svega, iz predmeta i cilja te odredbe proizlazi da se ona ne primjenjuje na sporove između pojedinaca i države članice, iako to u njezinu tekstu nije jasno navedeno.

- 16 Zatim, isključivi predmet članka 344. UFEU-a su sporovi o tumačenju i primjeni Ugovora. Međutim, o tome nije riječ u glavnom postupku, s obzirom na to da je arbitražna odluka od 7. prosinca 2012. donesena samo na temelju BIT-a.
- 17 Konačno, cilj je članka 344. UFEU-a zajamčiti poredak nadležnosti utvrđen Ugovorima i, prema tome, autonomiju pravosudnog sustava Unije, čije poštovanje osigurava Sud, te je istodobno poseban odraz obveze lojalnosti država članica prema Sudu, u smislu članka 4. stavka 3. UFEU-a. Iz toga se, međutim, ne može zaključiti da se člankom 344. UFEU-a štiti nadležnost Suda kad je riječ o svim sporovima u kojima se pravo Unije može primjenjivati ili tumačiti. Zapravo, tom se odredbom isključiva nadležnost Suda štiti samo ako države članice moraju pred njim pokrenuti postupke predviđene Ugovorima. Međutim, spor poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku ne može se riješiti u okviru postupka pred sudovima Unije. Naime, Ugovorima nije predviđen nikakav sudski postupak na temelju kojeg bi ulagatelj, poput društva Achmea, pred sudovima Unije mogao ostvarivati pravo na naknadu štete od države članice koje mu je dodijeljeno bilateralnim ugovorom o ulaganju kao što je BIT.
- 18 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita sprečava li se člankom 267. UFEU-a primjena arbitražne klauzule poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku.
- 19 S tim u vezi taj sud prije svega ističe da arbitražni postupak sam po sebi ne može osigurati ujednačenu primjenu prava Unije, koju članak 267. UFEU-a ima za cilj zajamčiti. Naime, iako bi na temelju članka 8. stavka 6. BIT-a arbitražni sud trebao poštovati pravo Unije te mu, u slučaju sukoba, dati prvenstvo u primjeni, on ipak ne bi mogao Sudu uputiti prethodno pitanje, s obzirom na to da ga se ne može smatrati „sudom”, u smislu članka 267. UFEU-a.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev zatim smatra da se ujednačena primjena prava Unije u ovom slučaju ipak može smatrati osiguranom jer se prije izvršenja arbitražne odluke od državnog suda može zahtijevati da izvrši nadzor usklađenosti arbitražne odluke s pravom Unije te taj sud može, prema potrebi, Sudu uputiti prethodno pitanje. Nadalje, u skladu s člankom 1059. stavkom 2. točkom 2. podtočkom (b) Zakona o građanskom postupku, protivnost priznavanja ili izvršenja arbitražne odluke javnom poretku jedan je od razloga za poništenje takve odluke. Poput onoga što je Sud presudio u vezi s arbitražnim odlukama kojima se rješavaju sporovi među pojedincima, ovlast nadzora nacionalnih sudova nad arbitražnom odlukom u sporu između pojedinca i države članice s pravom može biti ograničena samo na povrede temeljnih odredaba prava Unije. Učinak te okolnosti ne bi trebao biti taj da je arbitražna klauzula poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku protivna članku 267. UFEU-a.
- 21 Sud koji je uputio zahtjev naposljetku dodaje da je Sud već presudio da je međunarodni ugovor kojim se izvan institucionalnog i pravosudnog okvira Unije predviđa uspostava posebnog suda koji je nadležan za tumačenje i primjenu tog ugovora u skladu s pravom Unije ako njime nije ugrožena autonomija njezina pravnog poretka. Sud nije izrazio zadržku u pogledu uspostave pravosudnog sustava koji bi za svrhu u biti imao rješavanje sporova o tumačenju ili primjeni samih odredaba predmetnog međunarodnog ugovora i koji ne bi utjecao na nadležnosti sudova država članica u pogledu tumačenja i primjene prava Unije ni na mogućnost ili čak obvezu da potonji Sudu upute prethodno pitanje. Međutim, od arbitražnog suda o kojem je riječ u glavnom postupku upravo se zahtijeva da donese odluku o povredi odredaba BIT-a, koje treba tumačiti s obzirom na pravo Unije i poglavito odredbe kojima se uređuje slobodno kretanje kapitala.
- 22 Kao treće, sud koji je uputio zahtjev utvrđuje da, za razliku od nizozemskih ili slovačkih ulagatelja, oni iz drugih država članica osim Kraljevine Nizozemske i Slovačke Republike ne mogu pokrenuti postupak pred arbitražnim sudom umjesto pred državnim sudom, što je znatan hendikep koji može predstavljati diskriminaciju protivnu članku 18. UFEU-a. Međutim, ograničavanje pogodnosti na državljane država članica ugovornica bilateralnim ugovorom unutar Unije diskriminatorno je samo ako se državljani drugih država članica koji ne uživaju tu pogodnost nalaze u objektivno usporedivoj situaciji. To ovdje

nije posrijedi, s obzirom na to da je činjenica da se uzajamna prava i obveze primjenjuju samo na državljane jedne od dviju država članica ugovornica posljedica svojstvena bilateralnim ugovorima koji su između njih sklopljeni.

23 S obzirom na prethodna razmatranja, Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Protivi li se članku 344. UFEU-a primjena klauzule bilateralnog ugovora o ulaganju između država članica i Unije (takozvani bilateralni ugovor o ulaganju unutar Unije), kojom se predviđa da ulagatelj iz jedne države ugovornice u slučaju spora povodom ulaganja u drugoj državi ugovornici može pokrenuti postupak protiv potonje države pred arbitražnim sudom ako je navedeni ugovor sklopljen prije pristupanja jedne od država ugovornica Uniji, a arbitražni postupak trebalo bi pokrenuti tek nakon tog datuma?

U slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje:

2. Protivi li se primjena takve odredbe članku 267. UFEU-a?

U slučaju negativnog odgovora na prvo i drugo pitanje:

3. Protivi li se primjena takve odredbe članku 18. prvom stavku UFEU-a u okolnostima opisanima u prvom pitanju?”

O zahtjevima za ponovno otvaranje usmenog postupka

24 Nakon što je nezavisni odvjetnik 19. rujna 2017. iznio svoje mišljenje, češka, mađarska i poljska vlada na temelju članka 83. Poslovnika Suda aktima podnesenima tajništvu Suda, redom, 3. studenoga te 18. i 16. listopada 2017. zahtijevale su ponovno otvaranje usmenog postupka.

25 U prilog svojim zahtjevima te su vlade izrazile svoje neslaganje s mišljenjem nezavisnog odvjetnika.

26 Ipak, valja podsjetiti, s jedne strane, da Statut Suda Europske unije i Poslovnik Suda ne predviđaju mogućnost da zainteresirane osobe iz članka 23. Statuta podnose očitovanja na mišljenje nezavisnog odvjetnika (presuda od 22. lipnja 2017., *Federatie Nederlandse Vakvereniging i dr.*, C-126/16, EU:C:2017:489, t. 30.).

27 S druge strane, na temelju članka 252. drugog stavka UFEU-a, dužnost je nezavisnog odvjetnika da, djelujući posve nepristrano i neovisno, javno iznosi obrazložene prijedloge odluka u predmetima u kojima se u skladu sa Statutom Suda Europske unije zahtijeva njegovo sudjelovanje. Sud nije vezan ni mišljenjem nezavisnog odvjetnika ni obrazloženjem koje je dovelo do tog mišljenja. Stoga neslaganje jedne od zainteresiranih stranaka s mišljenjem nezavisnog odvjetnika, bez obzira na pitanja koja je ondje razmatrao, ne može samo za sebe biti opravdan razlog za ponovno otvaranje usmenog postupka (presuda od 25. listopada 2017., *Polbud – Wykonawstwo*, C-106/16, EU:C:2017:804, t. 24. i navedena sudska praksa).

28 Međutim, Sud može u svakom trenutku, nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, u skladu s člankom 83. svojeg Poslovnika, osobito ako smatra da stvar nije dovoljno razjašnjena ili pak ako je u predmetu potrebno odlučiti na temelju argumenta o kojem se nije raspravljalo među zainteresiranim osobama (presuda od 22. lipnja 2017., *Federatie Nederlandse Vakvereniging i dr.*, C-126/16, EU:C:2017:489, t. 33. i navedena sudska praksa).

- 29 S obzirom na to da se u ovom slučaju zahtjevima samo izražava neslaganje češke, mađarske i poljske vlade s mišljenjem nezavisnog odvjetnika te da se ne iznosi nikakav novi argument ne temelju kojeg ovaj predmet treba riješiti, Sud smatra, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da raspolaže svim informacijama potrebnima za donošenje odluke te da se o njima raspravljalo među zainteresiranim stranama.
- 30 S obzirom na prethodno navedeno, zahtjeve za ponovno otvaranje usmenog postupka treba odbiti.

O prethodnim pitanjima

Prvo i drugo pitanje

- 31 Svojim prvim i drugim pitanjem, koja treba razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članke 267. i 344. UFEU-a tumačiti na način da im se protivi odredba međunarodnog ugovora sklopljenog između država članica poput članka 8. BIT-a, u skladu s kojom ulagatelj iz jedne od tih država članica u slučaju spora o ulaganjima u drugu državu članicu protiv potonje države članice može pokrenuti postupak pred arbitražnim sudom, čiju je nadležnost ta država članica dužna prihvatiti.
- 32 Kako bi se odgovorilo na ta pitanja, treba podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, međunarodni sporazum ne može utjecati na nadležnosti utvrđene Ugovorima i prema tome na autonomiju pravosudnog sustava Unije, čije poštovanje osigurava Sud. To je načelo osobito propisano u članku 344. UFEU-a, prema kojem se države članice obvezuju da sporove o tumačenju ili primjeni Ugovora neće rješavati ni na koji drugi način osim onog koji je njima predviđen (mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 201. i navedena sudska praksa).
- 33 Također prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, autonomija prava Unije, kako u odnosu na pravo država članica tako i u odnosu na međunarodno pravo, opravdana je zbog bitnih značajki Unije i njezina prava koje se odnose, među ostalim, na ustavno ustrojstvo Unije kao i na samu narav tog prava. Pravo Unije, naime, obilježava okolnost da je ono autonoman izvor prava uspostavljen Ugovorima i da je nadređeno u odnosu na pravo država članica kao i izravan učinak niza odredaba primjenjivih na njihove državljanke i njih same. Takve su značajke dovele do strukturirane mreže načela, pravila i međuovisnih pravnih odnosa koji uzajamno povezuju samu Uniju i njezine države članice kao i države članice međusobno (vidjeti u tom smislu, mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 165. do 167. i navedenu sudska praksu).
- 34 Pravo Unije stoga počiva na temeljnoj pretpostavci prema kojoj svaka država članica dijeli sa svim drugim državama članicama i priznaje da i one s njom dijele niz zajedničkih vrijednosti na kojima se temelji Unija, kako je to navedeno u članku 2. UEU-a. Ta pretpostavka podrazumijeva i opravdava postojanje uzajamnog povjerenja među državama članicama u priznavanju tih vrijednosti i stoga u poštovanju prava Unije koje ih provodi. Upravo je u tom kontekstu na državama članicama, osobito na temelju načela lojalne suradnje, propisanog u članku 4. stavku 3. prvom podstavku UEU-a, da na svojim državnim područjima osiguraju primjenu i poštovanje prava Unije i da u tu svrhu poduzmu sve odgovarajuće mjere, opće ili posebne, kako bi osigurale ispunjavanje obveza koje proizlaze iz Ugovora ili akata institucija Unije (mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 168. i 173. i navedena sudska praksa).
- 35 Kako bi se zajamčilo očuvanje posebnih značajki i autonomije pravnog poretka Unije, Ugovori su uspostavili pravosudni sustav namijenjen osiguranju usklađenosti i jedinstva u tumačenju prava Unije (mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 174.).

- 36 U okviru tog sustava, u skladu s člankom 19. UEU-a, na nacionalnim sudovima i na Sudu jest da zajamče punu primjenu prava Unije u svim državama članicama kao i sudsku zaštitu prava pojedinaca koja proizlaze iz tog prava (vidjeti u tom smislu mišljenje 1/09 (Sporazum o stvaranju ujednačenog sustava rješavanja sporova koji se odnose na patente) od 8. ožujka 2011., EU:C:2011:123, t. 68., mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 175. i presudu od 27. veljače 2018., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, t. 33.).
- 37 Konkretno, zaglavni kamen tako zamišljenog pravosudnog sustava uspostavljen je postupkom povodom zahtjeva za prethodnu odluku, predviđenim u članku 267. UFEU-a, koji uspostavljanjem dijaloga između sudova, točnije između Suda i sudova država članica, ima za cilj osigurati jedinstveno tumačenje prava Unije, omogućujući tako osiguranje njegove usklađenosti, njegova punog učinka i njegove autonomije kao i u konačnici posebne naravi prava uspostavljenog Ugovorima (mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 176. i navedena sudska praksa).
- 38 Na prvo i drugo prethodno pitanje potrebno je odgovoriti uzimajući u obzir ta razmatranja.
- 39 U tu svrhu, kao prvo, treba provjeriti mogu li sporovi o kojima odlučuje arbitražni sud iz članka 8. BIT-a biti u vezi s tumačenjem ili primjenom prava Unije.
- 40 S tim u vezi, čak i pod pretpostavkom da taj sud, unatoč vrlo širokoj formulaciji članka 8. stavka 1. BIT-a, samo odlučuje o eventualnoj povredi tog ugovora, kao što to osobito tvrdi društvo Achmea, ipak ostaje činjenica da u tu svrhu, u skladu s člankom 8. stavkom 6. BIT-a, mora uzeti u obzir osobito pravo predmetne ugovorne strane koje je na snazi kao i svaki relevantan ugovor između ugovornih strana.
- 41 S obzirom na prirodu i značajke prava Unije navedene u točki 33. ove presude, treba smatrati da je to pravo istodobno dio prava koje je na snazi u svakoj državi članici i da proizlazi iz međunarodnog sporazuma između država članica.
- 42 Iz toga slijedi da, zbog obaju tih razloga, arbitražni sud iz članka 8. BIT-a, ovisno o slučaju, tumači ili čak primjenjuje pravo Unije i, konkretno, odredbe o temeljnim slobodama, među kojim su one o slobodi poslovnog nastana i slobodnom kretanju kapitala.
- 43 Stoga, kao drugo, treba provjeriti je li arbitražni sud poput onoga iz članka 8. BIT-a dio pravosudnog sustava Unije i osobito može li ga se smatrati sudom jedne od država članica u smislu članka 267. UFEU-a. Naime, okolnost da je sud koji su osnovale države članice dio pravosudnog sustava Unije ima za posljedicu to da se na njegove odluke primjenjuju mehanizmi kojima se može osigurati puna djelotvornost normi Unije (vidjeti u tom smislu mišljenje 1/09 (Sporazum o stvaranju ujednačenog sustava rješavanja sporova koji se odnose na patente) od 8. ožujka 2011., EU:C:2011:123, t. 82. i navedenu sudsku praksu).
- 44 S tim u vezi, u predmetu u kojem je donesena presuda od 12. lipnja 2014., Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754) Sud je zaključak o tome da je sud o kojem je riječ „sud jedne od država članica” izveo iz okolnosti da je taj sud u svojoj cjelini dio sustava sudskog rješavanja sporova u području oporezivanja predviđenog samim portugalskim Ustavom (vidjeti u tom smislu presudu od 12. lipnja 2014., Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta, C-377/13, EU:C:2014:1754, t. 25. i 26.).
- 45 Međutim, u glavnom predmetu arbitražni sud nije dio pravosudnog sustava uspostavljenog u Nizozemskoj i Slovačkoj. Osim toga, upravo je posebnost nadležnosti tog suda u odnosu na onu sudova tih dviju država članica jedan od glavnih razloga postojanja članka 8. BIT-a.
- 46 Posljedica te značajke arbitražnog suda o kojem je riječ u glavnom postupku jest to da ga se u svakom slučaju ne može smatrati sudom „jedne od država članica”, u smislu članka 267. UFEU-a.

- 47 Točno je da je Sud presudio da ne postoji nijedan valjan razlog zbog kojeg zajednički sud nekoliko država članica, kao što je to Sud Beneluksa, ne bi mogao Sudu uputiti prethodna pitanja kao što to čine sudovi svake od tih država članica (vidjeti u tom smislu presude od 4. studenoga 1997., *Parfums Christian Dior*, C-337/95, EU:C:1997:517, t. 21. i od 14. lipnja 2011., *Miles i dr.*, C-196/09, EU:C:2011:388, t. 40.).
- 48 Međutim, arbitražni sud o kojem je riječ u glavnom postupku nije takav zajednički sud nekoliko država članica, usporediv sa Sudom Beneluksa. Naime, dok je, s jedne strane, potonjem zadaća osigurati ujednačenu primjenu pravnih pravila koja su zajednička trima državama Beneluksa i dok je, s druge strane, postupak pred tim sudom uzgredan u odnosu na postupke koji su u tijeku pred nacionalnim sudovima te se, nakon što se okonča, daje konačno tumačenje pravnih pravila koja su zajednička Beneluksu, arbitražni sud o kojem je riječ u glavnom postupku nema takve poveznice s pravosudnim sustavima država članica (vidjeti u tom smislu presudu od 14. lipnja 2011., *Miles i dr.*, C-196/09, EU:C:2011:388, t. 41.).
- 49 Iz toga slijedi da se sud poput onoga iz članka 8. BIT-a ne može smatrati „sudom jedne od država članica” u smislu članka 267. UFEU-a te stoga nije ovlašten Sudu uputiti prethodno pitanje.
- 50 U tim okolnostima ponovno treba provjeriti, kao treće, podliježe li arbitražna odluka koju je takav sud donio nadzoru suda države članice, osobito u skladu s člankom 19. UEU-a, kojim se jamči da se pitanja u pogledu prava Unije o kojima bi taj sud mogao odlučivati eventualno mogu uputiti Sudu u okviru zahtjeva za prethodnu odluku.
- 51 U tu svrhu treba istaknuti da je, u skladu s člankom 8. stavkom 7. BIT-a, odluka arbitražnog suda predviđenog tim člankom konačna. Usto, na temelju članka 8. stavka 5. BIT-a, taj arbitražni sud utvrđuje vlastita pravila postupka u skladu s arbitražnim pravilima UNCITRAL-a te, osobito, sam odabire svoje sjedište i, prema tome, pravo primjenjivo na postupak koji uređuje sudski nadzor valjanosti odluke kojom je okončan spor koji je pred njim vođen.
- 52 U ovom je slučaju arbitražni sud pred kojim je društvo Achmea pokrenulo postupak kao sjedište odabrao Frankfurt na Majni, zbog čega se na postupak koji uređuje sudski nadzor valjanosti arbitražne odluke koju je taj sud objavio 7. prosinca 2012. primjenjuje njemačko pravo. Zbog tog je izbora Slovačka Republika, kao stranka u sporu, u skladu s tim pravom zahtijevala sudski nadzor te arbitražne odluke pokrenuvši u tu svrhu postupak pred nadležnim njemačkim sudom.
- 53 Međutim, treba utvrditi da taj sud može provoditi takav sudski nadzor samo ako je to dopušteno nacionalnim pravom. Usto, člankom 1059. stavkom 2. Zakona o građanskom postupku predviđen je samo ograničen nadzor koji se odnosi, među ostalim, na valjanost arbitražnog sporazuma s obzirom na primjenjivo pravo ili na pitanje poštuje li se priznanjem ili izvršenjem arbitražne odluke javni poredak.
- 54 Točno je da je, kad je riječ o trgovačkoj arbitraži, Sud presudio da zahtjevi učinkovitosti arbitražnog postupka opravdavaju ograničenost nadzora arbitražnih odluka koji provode sudovi država članica, pod uvjetom da se u okviru tog nadzora mogu razmatrati temeljne odredbe prava Unije i da, prema potrebi, mogu biti predmet zahtjeva za prethodnu odluku upućenog Sudu (vidjeti u tom smislu presude od 1. lipnja 1999., *Eco Swiss*, C-126/97, EU:C:1999:269, t. 35., 36. i 40. i od 26. listopada 2006., *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, t. 34. do 39.).
- 55 Međutim, arbitražni postupak poput onoga iz članka 8. BIT-a razlikuje se od postupka trgovačke arbitraže. Naime, dok drugi proistječe iz stranačke autonomije predmetnih stranaka, prvi proizlazi iz ugovora kojim države članice pristaju iz nadležnosti vlastitih sudova i, prema tome, sustava pravnih lijekova čija im je uspostava naložena člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a u područjima obuhvaćenima pravom Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 27. veljače 2018., *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, t. 34.) izuzeti sporove koji se

mogu odnositi na primjenu ili tumačenje tog prava. U tim okolnostima razlozi izneseni u prethodnoj točki koji se odnose na trgovačku arbitražu nisu primjenjivi na arbitražni postupak poput onoga iz članka 8. BIT-a.

- 56 Stoga, s obzirom na sve značajke arbitražnog suda navedene u članku 8. BIT-a i ponovno iznesene u točkama 39. do 55. ove presude, treba utvrditi da su sklapanjem BIT-a države članice koje su njegove ugovornice uspostavile mehanizam rješavanja sporova između ulagatelja i države članice kojim se može isključiti da se ti sporovi, iako bi se mogli odnositi na tumačenje ili primjenu prava Unije, rješavaju na način kojim se jamči puna djelotvornost tog prava.
- 57 Točno je da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, međunarodni sporazum koji predviđa osnivanje suda zaduženog za tumačenje njegovih odredaba i čije odluke obvezuju institucije, uključujući Sud, načelno nije nespojiv s pravom Unije. Naime, nadležnost Unije u području međunarodnih odnosa i njezina ovlast za sklapanje međunarodnih sporazuma nužno sadržava mogućnost podvrgavanja odlukama suda osnovanog ili određenog na temelju takvih sporazuma u pogledu tumačenja i primjene njihovih odredaba, pod uvjetom da se poštuje autonomija Unije i njezina pravnog poretka (vidjeti u tom smislu mišljenja 1/91 (Sporazum o EGP-u – I) od 14. prosinca 1991., EU:C:1991:490, t. 40. i 70.; 1/09 (Sporazum o stvaranju ujednačenog sustava rješavanja sporova koji se odnose na patente) od 8. ožujka 2011., EU:C:2011:123, t. 74. i 76. i 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 182. i 183.).
- 58 Međutim, u ovom slučaju, osim činjenice da se sporovi u nadležnosti arbitražnog suda iz članka 8. BIT-a mogu odnositi na tumačenje kako tog ugovora tako i prava Unije, mogućnost upućivanja tih sporova tijelu koje nije dio pravosudnog sustava Unije predviđena je ugovorom koji nije sklopila Unija, nego države članice. Navedeni članak 8., osim načela uzajamnog povjerenja među državama članicama, može dovesti u pitanje i očuvanje posebne naravi prava uspostavljenog Ugovorima, koje je zajamčeno postupkom povodom zahtjeva za prethodnu odluku, predviđenim člankom 267. UFEU-a, te stoga nije u skladu s načelom lojalne suradnje, navedenim u točki 34. ove presude.
- 59 U tim okolnostima članak 8. BIT-a utječe na autonomiju prava Unije.
- 60 Stoga na prvo i drugo pitanje treba odgovoriti tako da članke 267. i 344. UFEU-a treba tumačiti na način da im se protivi odredba iz međunarodnog ugovora sklopljenog između država članica poput članka 8. BIT-a, u skladu s kojom ulagatelj iz jedne od tih država članica u slučaju spora o ulaganjima u drugu državu članicu protiv potonje države članice može pokrenuti postupak pred arbitražnim sudom, čiju je nadležnost ta država članica dužna prihvatiti.

Treće pitanje

- 61 Uzimajući u obzir odgovor na prvo i drugo pitanje, na treće pitanje nije potrebno odgovoriti.

Troškovi

- 62 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

Članke 267. i 344. UFEU-a treba tumačiti na način da im se protivi odredba iz međunarodnog ugovora sklopljenog između država članica poput članka 8. ugovora o uzajamnom poticanju i zaštiti ulaganja između Kraljevine Nizozemske i Češke i Slovačke Federativne Republike, u

skladu s kojom ulagatelj iz jedne od tih država članica u slučaju spora o ulaganjima u drugu državu članicu protiv potonje države članice može pokrenuti postupak pred arbitražnim sudom, čiju je nadležnost ta država članica dužna prihvatiti.

Potpisi